

PARACELSUS 1490-1541

Auriolus Theophrastus Bombastus Von Hohenheim

«Doktorun bir tek görevi vardır. O da hastasını iyi etmektir. Bunda muvaffak olursa, hangi yoldan bunu başarmış olmasının hiçbir önemi yoktur.»

Basel şehri ve Basel Üniversitesi çok kalıpcı bir yaşayışa sahipti. Halk, Allah ve Kilise korkusu içinde idi. Profesörler, kitaplarda gösterilen herşeyi kesinlikle doğru kabul ediyorlardı. Aristo ile Galen'in fikirlerinden hiç şüphe edilmiyor, doğruluğu araştırılmıyor, aksine kesin doğrular olarak kabul ediliyordu. Bu duruma bir etken, eğitim dilinin Latince olması idi. Almanca ilim ve felsefenin derinliklerine inebilecek, onların tartışılmasının yapılabileceği bir dil değildi. Halk ise latinceyi pek anlamıyor. Bu dilde tartışmalar girermiyordu.

1526 yılı yaz mevsiminde, Basel'de merakla meşhur bir doktorun gelmesi bekleniyordu. İnsanlar aralarında, bu adamın ne yenilikler getirebileceğini tartışıyorlardı. Tedavi usulü hakkındaki raporlarının ünü kendisinden önce Basel'e ulaşmıştı. O, mucizevi işler yapıyordu. Ya şeytanın emrinde çalışan birisi idi veya kendisini yaratan Tanrının büyük lutfuna uğramış ender insanlardandı. Dedikodular devam ederken, Paracelsus geldi. İlk bakışta çok kuvvetli, dayanılmaz bir adamdı. Başında kadife bir şapka vardı. Uzun saçları, canlılık dolu yüzünü çevreliyordu. Gözleri çok koyu ve derindi. Gayet geniş omuzlu, heybetli bir görünüşe sahipti. Yürüyüşünden, kendisinden emin, neyi, ne için yaptığını bilen bir insan olduğu anlaşılıyordu. Yanından sarkan kılıcı ve rüzgardan uçuşan pelerini ile büyük bir doktordan ziyade bir orta çağ şövalyesine benziyordu. Her hali ile mükemmel bir insandı. Profesörler ve şehrin ileri gelenleri hayretle ve hayranlıkla onu izliyorlardı. Paracelsus konuşmaya başladığı zaman dalgınlıklarından silkindiler. Sesi de çok etkili, büyüleyici, ahenkli ve dostane idi. Bu sesi ile Paracelsus dost ediniyor, toplumu arkasından sürüklüyor, kırmızı yanaklı Alman kızlarının yüreklerini hoplatıyor ve pek çok karışık durumda kendisini savunabiliyordu.

Bu özellikleri ile çalışma hayatında sıkıntı çekmiyordu. Bürosunda çok meşguldu. Henüz çok genç, 36 yaşında olmasına rağmen başarılı bir doktordu. Ayrıca sempatkılığı nedeni ile de çok

çabuk ve kolay dost ediniyordu. Bütün yetkililer ona destek oluyordu. Kısa zamanda herkesle dost oldu, kendini sevdi ve kabul ettirdi. Bunun sonucu Üniversitede ders vermesi istenildi. Bu konferansları Avrupanın eğitilmesi ve Tıp bilimi açılardan çok faydalı oluyordu.

Paracelsus Üniversite kapısına konferanslarının ilanını bizzat asmıştı. Ancak bu ilan normal bir duyuru değildi. Kendisi bazı açıklamalarda bulunuyordu. İyi eğitilmiş, büyük adam, Auriolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim, Galen'in ve Arap bilgini İbni Sina'nın fikirlerini tekrar etmiyordu. Kendi araştırmalarına ve çalışmalarına dayanarak hazırladığı doğa kitabından edindiği bilgileri aktaracaktı.

Bu küstahlık sayılabilecek duyuruyu o denli hazırlamıştı ki, konferans salonu tıklım tıklım dolmuştu. Sonra, herkesi şaşırtarak Almanca olarak konferansa başladı. Bu inanılmayacak bir durumdu. Öğrenciler çok memnun oldular, fakat profesörler hayret ettiler, bu o zamana kadar alışagelmemiş bir olaydı ve bu onlar için sadece bir başlangıç idi.

Paracelsus doktorlara ve aksi suratlı profesörlere hücum ederek konuşmasına başlamıştır. Kalıpcı insanlardan nefret ettiğini, onları küçümsemediğini söylemiştir. Kitaplar ölü cisimlerdir. Doğa ise canlı idi, cazipti ve doğrularla doluydu. Kitapları yalnız yalanlar ve hatalar kaplamıştır. Kitap okuyanlar kendi kendilerini tatmin etmektedirler. Paracelsus, kendi açısından hiç kitap okumadığını, ancak diğer doktorların toplam bilgilerinden daha fazla bilgiye sahip olduğunu iddia etmiştir. Kendisini dinleyenlere Tıp ve Kimya konularında onların hayal bile edemedikleri hususları anlatmıştır.

İlk konferansından sonra kendisine gösterilen ilgi son derece artmış ve o zamanının büyük adamları sınıfına sokulmuştur.

Paracelsus etrafına, öğrencilerine empoze ettiği, profesörlerin kafalarını karıştırdığı bu bilgileri nereden ve nasıl elde etmişti? Doğal bir olayla, kalıtım yoluyla kendisine geçen zekâsın-

dan.

Babası çok iyi bir aileden gelmekte idi ve doktor olmak için eğitilmişti. Annesi ise Einsiedeln hastanesinin en başarılı hastabakıcısı idi. William Bombastus von Hohenheim, yani Paracelsus'un babası ile tanışıp evlenince görevinden ayrılmış ve bir doktor hanımı olarak evinde işlerine dalmıştı.

Böyle bir anne ve babadan, Paracelsus 1490 yılında İsviçre'nin Schwys kantonu, Einsiedeln şehrinde doğmuştu. Küçük yaşında babası ile birlikte tıp tahsil etmiştir. Babası eski bilgilere inanıyordu ve oğlundaki kendine araştırma yapma kabiliyetine sahip değildi.

Paracelsus 16 yaşına gelince, 20 sene sonra profesör olarak ders vereceği Basel Üniversitesine öğrenci olarak girmişti. Henüz 16 yaşında olmasına rağmen okulun monotonluğu onu sıkışmış ve ayrılmıştır. Oradan, J. Trithemius ile kimya çalıştığı, Sponheim'e gitmiştir. O sıralarda kimya bilimi henüz bilinmiyordu. Halen eski kimya, simya geçerli idi. Bütün laboratuvarlarda amaç filozof taşıyı (Basit madenleri altına çevirebileceğine inanılan, ancak kimsenin bulamadığı büyüül bir taş) yaratabilmektir.

Paracelsus'un bu konuda ne düşündüğünü kimse bilmemektedir. Fakat o kimya ilminden bir şeyler öğrenmiş ve bunları bütün ömrü boyunca kullanmıştır. Bu meraklı çocuk Sponheim'da da Basel den daha fazla birşey bulamamıştır. O, doğayı derinlemesine araştırmak istiyordu. Kendisi araştırma yapabileceği, yeni birşeyler bulabileceği bir hayat istiyordu. O sıralarda böyle bir yaşantı Tirol madenlerinde bulunabilirdi. Bu madenler, zengin Fugger'lerin malıydı. Ailesinin forsu sayesinde Paracelsus oraya gidebilme imkânını bulmuştur.

Orada aradıklarına kavuşmuş madencilerin arasında pek çok yeni şey öğrenmiştir. Maden işçilerinin nasıl ezildiğini, dövüldüğünü, öldüğünü görmüştür. Kazaya uğrayanlara, yaralananlara yardım yollarını araştırmış yani kısacası Tirol'de doktorluk yapmayı öğrenmiştir.

Orada kitap okumanın faydasızlığını, meselelere direkt temas edilmesi gerektiğini kesinlikle görmüştür. Bundan sonra daha derinlemesine araştırmacı olmuştur. Ona göre: «İnsan doğa kitabını okumalı ve yaprakları üzerinde yürümelidir.» Uzun yıllar Avrupada çeşitli araştırmalarda bulunmuştur, hatta doğuya gitmiş Suriye ve Hindistanda denemeler yapmıştır. O sıralarda «Cahil serseri» lakabını almıştır. Cahil kelimesi kendisine pek yakışmamakla birlikte, gezginci bir

doktor olarak az para kazanan, fakat lüks yaşantıları seven, giyime ve içkiye fazla para harcayan bir insandı.

Böylece kasılarak, kendisinden emin bir halde Avrupa'yı dolaştı. Esasında bir şair ve bir öğrenciydi. Gittiği her yerde bilgi topluyordu. Hafızası mükemmeldi. Kafasındaki bilgileri sınıflandırmaya bile bu bilgiler heran kullanılmaya hazırды. Çeşitli ülkelerde, insanları tehdit eden belli başlı hastalıkları incelemiştir. Her yerde mahalli etkenleri araştırmış ve onlar üzerinde çalışmıştır. Benimsediği prensip şuydu: «Kendi halkını bilmek bütün insanlığı bilmek demektir.»

Mesleğine çok düşküdü. Ona göre doktorlar, insanlığa hizmette hiç bir fedakârlıktan kaçınmamalıydılar. Şerefliendirmek ve yükseltmek istediği bu mesleği, küstahlığa varan üstünlük iddiaları ile maalesef alçaltıyordu. Bunu farkedince üstünlük iddialarından nefret etmiştir. Ayrıca dar kafalı, amaçsız yaşayan insanlardan da nefret ediyordu. İçi sonsuz bir ihtirasla, adeta bir kruvazörün ateşi ile doluydu. Düşmanlarını zayıflatacak, kendisine, yenileştirme faaliyetini yerleştirebilme amacı için zafer kazandıracak noktaları ve gerçekleri arıyordu.

Paracelsus, Basel'de, konferansları esnasında halka kendisi ile birlikte fikirleri Almanca tekrarlatan, doktorlara karşı çıkan adamdır. Fakat yaptığı bir hareketle halk üzerindeki bütün sempatisini bir anda yitirmiştir.

Bir gün üniversite bahçesinde öğrenciler bir bayramı kutlamak için toplanmış, ateş yakarak, dans edip eğlenirken, kapıda her zamanki haşmeti ile Paracelsus görünmüştü. Elinde iki kitap tutuyordu. Bunlardan biri Galen'e, diğeri İbni Sina'ya aitti. Bunları herkesin göreceği şekilde başının üzerine kaldırmış sonrada «Eskinin ölümü, yaninin doğuşu» diye bağırarak kitapları ateşe atmıştır. «Böylece bunların içindeki hatalar ve insanları yanlış yola sevk eden fikirler yok olacaktır. İçlerinde gerçek varsa zaten yok edilemez» demiştir.

Bu hareketi yaparken tamamen ruhsuz, çilgin bir adamdı. Sadece gerçeği arıyordu. Tıp biliminin Tanrılarına karşı yapılan bu denli bir hakaret Basel'de nefret uyandırmıştı. Kendi öğrencileri bile çok şaşırılmışlar. Onu sevmeyenler şimdi güçlü duruma geçmişler, ondan korkanlar, şimdi toplumun ona karşı yöneliminden cesaret alarak hücumla başlamışlardır. Derhal sahte doktor, şarlatan olarak nitelendirildi. Karakteri küçümsendi. Doktorluk diplomasının varlığını ispat etmesi istendi. Sözleri, metotları reddedildi, ya-

lançılıkla itham edildi. Bütün popülaritesi bir gecede yok oldu. Paracelsus, bir şehir dolusu düşmana karşı tek başına kaldı.

Fakat, halen doktorlar hakkında düşüncüklerini söylüyor, sağlık uzmanlığı görevine devam ediyordu. Herkes ona karşı idi, ancak onu durduramıyorlardı, o savaşına devam ediyordu. Yeni düşmüştü, fakat tıbbın kurumuş kemiklerini sarılabiliyordu. Bir ateş yakmıştı ve bunu devamlı körüklüyordu. Paracelsus'dan nefret edilmesine rağmen cesareti nedeni ile takdir ediliyordu. O bir kabadayı, sevilmeyen bir adamdı, fakat görevini biliyordu. Bir hadisede diğer doktorlar tedavi yolu bulamadılar ve bu şartlara başvurulmak zorunda kalmıdı. Piskopos Cornelius von Lichtenfels ölüm döşğinde iken bütün doktorlar hayatından umidi kesmişlerdi. Piskopos kendisini bir tek kişinin kurtarabileceğini biliyordu ve Paracelsus'u çağırttı. Piskopos böyle bir dönüş yapmak istemiyordu, ancak yaşamak da istiyordu. Paracelsus geldiği zaman hastaya şöyle bir bakmış ve onu iyileştirebileceğini söylemiştir. Ancak bir düşmanla karşı karşıya olduğunu biliyordu. Bu nedenle herşeyden önce ücret konusunu ele almış ve oldukça yüksek bir ücret istemiş, «iyileştirirsem bana ödemedede bulunursunuz» demiştir. Cornelius hiç düşünmeden bu teklifi kabul etmiştir. Zira o anda hayatını satın alıyordu.

Paracelsus onu tedavi ederek, iyileştirmiştir. Sonrada parasını almak istemiştir. Fakat Cornelius onun yüzüne kahkahalarla gülerek, bunun çok fazla olduğunu, bunu mahkemede bile ispat edebileceğini, ancak isterse miktarın yarısını vermeye hazır olduğunu söylemiştir. Paracelsus bu teklifi reddetmiş, kendisinin şerefi ve meslek gururu kırıldığı için mahkemeye müracaat etmiştir. Mahkemede hakimler maalesef tarafsız davranmamışlar, şarlatan olarak nitelenen Paracelsusa hadisini bildirmek için iş birliği yapmışlar ve Piskoposun yanında yer almışlardır. Paracelsus'un müracaatı geri çevrilmiştir. Büyük bir hakarete uğradığının farkında olan Paracelsus, Cornelius hakkında, hiç de hoş olmayan düşüncelerini her önüne gelene söylemiş, tabii bu ona fayda yerine zarar getirmiştir. Düşmanları tek cephede birleşmiştir.

Paracelsus Basel'de iki seneden az kalmış, ilkönce son derece fazla itibar kazanmış, sonrada bunu yitirmiştir. Etrafında kendisini savunan ve yardım eden çok az insan kalmıştı.

Piskopos, doktorlar, profesörler, hakimler, hepsi onun karşısındaydılar. Bir araya gelip bu karışıklık çıkaran, problem yaratan insandan kur-

tulma çareleri arıyorlardı. Büyük bir çoğunluk onun doğrudan doğruya şehirden kovulmasını istiyordu, birkaç tanesi ise öldürülmesine taraftardı. Paracelsus kendi yabancı metodu ile bu insanları, atalarını ve çocuklarını küçümsemiş, onlara hakaret etmişti.

O sırada adalet mekanizması bağımsız olarak işlemiyordu. Devrin ileri gelenleri yargı organlarını istedikleri gibi kullanıyorlardı. Bu doktoru sakat etmek veya öldürmekle süküneti sağlayacaklarına inanıyorlardı. Bir dostu bu gelişmeleri haber almış ve Paracelsus'u uyarıyordu.

Doktor korkak değildi, ancak düzinelerle insana karşı da mücadele edemezdi. Bu nedenle derhal kaçtı. O denli ani kaçmıştı ki, kendisine ait hiç bir şeyi yanına alamamıştı. Acele ile bir gece, bir daha dönmek üzere Basel'i terk etti. Çok az olan dostları, kitapları, araçları ve hatta giysileri orada kalmıştı. Tek başına, uzun yıllar araştırma yaparak dolaşmış, hiçbir zaman doğru dürüst evi olmamış, ancak Basel'den aleyhine yükselen seslerle dindirememiştir.

Devamlı olarak kurtulmak için direniyordu. Yine fikirlerini savunuyor, giçmişteki bulguları kötüliyordu. Colmar, Nürenberg, Appenzell onun sesini duyan şehirlerdendi. Ancak her gittiği şehire kısa bir süre sonra Basel'den haberler uçuşuyor ve bu tıp peygamberini başka yerlere sürüklüyordu. Gittiği her yerde skandal çıkıyor, birkaç aydan fazla barınamıyordu. İhtiyaç ve sefalet içinde idi, birkaç vak'aya bakabiliyordu. Deney yapacak laboratuvar kuracak, yazılar yazacak imkân bulamıyordu. Göçebe bir araştırmacı idi. Böylece Zürih'i, Pfeaffers'i, Middleheim'i, Meran'ı, Villach'ı Augsburg'u gördü.

Bu denli üzüntü, sıkıntı içinde bir dehaya raslanmamıştır. Uzun yolculuklar, zor yaşama şartları yeniçağ ilmindeki bu Protestanı yaşlandırmış, çöktürmüştü. Fakat hiç bir zaman susmamış, bildiği gerçekleri bütün dünyaya haykırmıştır.

Basel'den kaçtığında 39 yaşında idi. En sonunda kendisine iltica hakkı tanıdığında ise 50 yaşını geçmişti. 10 seneden fazla bir zaman Avrupanın her yanını dolaştı. Yanlızlık ve anlaşılammamak onu için için yitip bitirmiştir. Kendi, kendi bilgisinin, dehasının değerini, bulgularının gücünü biliyordu. Fakat hiç kimse onu dinlemiyor, ona inanmıyordu. 1541 de Salzburg başpiskoposu Ernst bu gezginci araştırmacıyı evine davet etti. Paracelsus son derece mesut bir şekilde oraya gitti. Uzun zamandır istediği imkânları bulacaktı, bir laboratuvar, üzüntüden arınma, sakin